

# DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ, AHLAKİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGİ

3. Cilt

Haziran, Temmuz — 1964

6, 7. Ecyı

## İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Vefâtları Yıldönümü Dolayısıyla :	
PEYGAMBER EFENDİMİZ .....	163
M. Şevki ÖZMEN	
BATI BİLGİNLERİNDEN DR. STEINGAS'A GÖRE KUR'AN-I KERİM .....	114
Muhterem HASAN FEHMİ BAŞOĞLU HOCAMIZ DA GİTTİ Kemal Edib KÜRKCÜOĞLU	165
İLİM, ÇALIŞMA VE İSLÂM .....	169
Doç. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU	
VÂİZLERİMİZ İÇİN ANKARA'DA BİR KURS AÇILIYOR ...	171
SEVGİ, BİRLİĞİ SAĞLIYAN YEGÂNE ÂMİLDİR .....	172
A. Hamdi KASABOĞLU	
KOĞUCULUK (Nemîme) .....	174
Ahmet SERDAROĞLU	
HAYATTA NASIL MUVAFFAK OLABİLİRİZ? .....	178
Murat ERGÜN	
GAZZALİ VE BATINİLİK .....	180
Dr. Lütfi DOĞAN	
BAŞKALARININ HESABINI SİZDEN SORMAZLAR .....	182
Mehmet Âkif ERSOY	
HER YER TERBİYENİN OKULUDUR .....	184
Nevzat AKALTIN	
İÇKİNİN ZARARLARI .....	185
Halil ASLANGÜL	
OSMANLI ŞEYHÜLİSLÂMLARININ TERÂCİM-İ AHVÂLİ ...	186
Sa'di Sa'dullah Çelebi Efendi, Çivi-Zâde Muhyi'd-din Efendi (Geçen sayıdan devam)	
FETVÂ EMİNLERİ (Geçen sayıdan devam) .....	187
M. Vâmık Şükrü ALTINBAŞ	
BAŞARILI MESLEKTAŞLARIMIZ .....	188
HABERLER .....	189
TÂYİNLER .....	191

## İLİM, ÇALIŞMA VE İSLÂM

Doç. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU

İçinde yaşadığımız çağda, genel olarak Müslümanların ilim ve teknikte batılılardan geri oldukları ve az çalıştıkları acı bir gerçektir. Yine çağımızda bu geriliğin ve az çalışmanın sebeplerini İslâm Dininde arayıcıların bulunduğu da gerçektir. Bize göre Müslümanların ilim ve teknikte geri kalmalarının sebepleri, İslâm Dini değildir. Çünkü İslâmiyet ilme, kültüre ve çalışmaya diğer dinlerden daha çok önem veren bir dindir. Kur'ân'daki bir çok âyetler ve Hz. Muhammed'in çeşitli hadîsleri, ilmin önemini belirtmekte ve ilim adamlarını övmektedir. Anlamları aşağıda verilen âyetler, bunun açık delillerindedir.

«Allah, iman edenlerle ilim verilenlerin derecelerini yükseltir.» (1); «Bilenlerle bilmeyenler müsâvi olurlar mı?» (2); «Allah'tan ancak kulları arasında bilgin olanlar korkar» (3); «Bu misâlleri insanlar için veriyoruz, onları ancak bilginler düşünürler» (4).

Bu âyetler yanında ilimden ve bilginlerden bahseden hadîslerden de örnekler verelim :

«Bilginler, Peygamber'in vârisleridirler». «Yerde ve göklerde olan, bilgin için tövbe eder». «Kim ilim yoluna girer ve ilim isterse, Allah onu Cennetin yoluna gönderir». «Melekler kanatlarını, - yaptığından râzı oldukları için - ilim isteyenine üzerine koyar». «Erkenden gidip ilimden bir bölüm öğrenmen, yüz rekât namaz kılmaktan daha hayırlıdır» (5). «İlmin fazîleti, ibâdetin fazîletinden daha hayırlıdır». «Bir Müslümanın kardeşine, hikmetli bir sözden daha üstün bir hediyesi olamaz». «Hiç bir şey, ilmi ilme katmaktan daha güzel yekdiğerine katılmaz» (6).

Bundan başka Şâfiî Mezhebinin kurucusu, aş-Şâfiî, «İlim istemek, nâfile ibâdetten daha fazîletlidir» demiştir. Ebu-l Esved ise : «İlimden daha aziz bir şey yoktur, padişahlar halka, bilginler de padişahlara hükmeder» sözünü söylemiştir. İbn Abbas da şöyle anlatmıştır : «Süleyman b. Davud'a ilim, mal ve saltanattan birini seçmesi söylendi. Hz. Süleyman, ilmi seçip mal ve saltanatı verdi». İbn al-Mübarek'e sordular : «İnsan olan kimlerdir?» «Bil-

(1) Mücadele sûresi, âyet 11.

(2) Zümer sûresi, âyet 9.

(3) Fâtır sûresi, âyet 28.

(4) al-Ankebut sûresi, âyet 43.

(5) Bu hadîsler için bak : al-Gazzalî, İhya Ulum ad-Din, C. I, s. 5, 8-9, Matbaat: al-İstikame, al Kahire.

(6) Bak : as-Sahavi, al-Makasid al-Hasene, s. 490, Mısır 1956.

ginlerdir» diye seslendi. Tekrar sordular : «Padişah olan kimlerdir?» «Zâhitlerdir» diye cevap verdi. Üçüncü olarak sordular : «Sefiller kimlerdir?» «Dini, dünya işlerine âlet ederek geçim sağlıyanlardır» diye karşılık verdi.

Buraya kadar anlattıklarımız ilim konusundaki delillerimizdir. Çalışma konusundaki delillerimiz de bunlardan daha az değildir. Bu hususta da ilkin Kur'ân'dan deliller verelim :

«Diğerleri Allah'ın fazlından nasiplerini aramak üzere yer yüzünde dolaşırlar» (7). «Arza yayılınız ve Allah'ın fazlından nasiplerinizi arayınız» (8). «İnsan için ancak çalıştığı şey vardır. Onun çalışması muhakkak görülecek ve sonra en olgun karşılık verilecektir» (9). «Allah'ın fazlı olarak ticâret ve kazanç sağlamanızda hiçbir beis yoktur» (10).

Çalışma konusunda bu âyetlere katılacak hadisler de çoktur :

«Günahlardan bâzılarını ancak geçim yolunda çalışma örter». «Doğru tâcir kıyamet gününde şehitler ve Allah'ın sevgili kullarıyla berâber diriltilir». «Şüphesiz Allah san'at sâhibi mü'mini sever». «En hayırlı şey, insanın kendi eliyle kazandığını yemesidir» (11).

Hz. Ömer Müslümanları çalışmaya teşvik için şöyle söylemişti : «Sizlerden hiç biriniz Allah bana rızık verir, diyerek rızık aramaktan geri durmayın. Çünkü gökten altın ve gümüş yağmaz». Amed b. Hanbel'e «Câmide oturup ibâdetle meşgul olan ve Allah rızıkımı yanıma gönderir diyen adam hakkında ne dersin?» diye sordular. O şöyle cevap verdi : «Bu adam câhildir ve şeriattan habersizdir» (12).

Bir gün Zeyd b. Mesleme kendi tarlasına ağaç dikiyordu. Onu bu işi yaparken gören Hz. Ömer, şöyle söyledi : «İsâbet ettin; insanlara muhtaç olmazsan, dînini daha iyi korur ve onlardan daha keremli olursun.»

Hâsılı, çalışma konusuna İslâm Dîni'nin verdiği önemi belirtmek için daha bir çok deliller ve misâller vermek mümkündür. Fakat biz burada sözü uzatmak niyetinde değiliz. Ancak iyice belirtelim ki, İslâm Dîni aslâ ilme, çalışmaya ve medeniyete mâni değildir. Aksine bunları mü'minlere tavsiye eden bir dîndir. Fakat burada hatıra bir soru gelebilir : İslâm Dîni'nin yukarıdaki açık emirlerine rağmen, Müslümanlar niçin bir çok sâhalarda geri kalmışlardır? Bu sorunun cevâbını bulmak güç değildir : Bugün geniş Müslü-

(7) al-Müzzemmil sûresi, âyet 20.

(8) Al-Cuma sûresi, âyet 10.

(9) an-Necm sûresi, âyet 39, 40, 41.

(10) Bakara sûresi, âyet 198.

(11) Bak : al-Gazzalî, anılan eser, C. II, s. 61.

(12) Bak : Gazzalî, Kimya-yı Saadet, C. I; s. 257, Tahran 1333.

## VÂİZLER İÇİN ANKARA'DA BİR KURS AÇILIYOR

Başkanlığımız İller Kuruluşunda görevli vâizlerden 150 kişi, bu yıl 6 Temmuz - 15 Ağustos 1964 tarihleri arasında, 6 hafta süre ile bir tekâmül kursuna tâbi tutulacaklardır.

Kurs, üçer haftalık iki döneme ayrılmıştır. Birinci dönemde vaaz ve vaazla ilgili dersler okutulacaktır. İkinci dönem, kursiyerlerin kendi aralarında yapacakları açık oturum çalışmalarına ayrılacak; kursiyerlerin evvelce kazanmış oldukları bilgi ve tecrübelerden birbirlerini faydalandırmaları, yeni bilgiler edinmeleri veya ders döneminde edindikleri bilgileri artırmaları sağlanacaktır. Ayrıca, gerekli görüldüğü takdirde, bilgi, görüş ve fikirlerinden faydalanmak için yetkili ilim ve din adamları ile uzmanlar, açık oturum çalışmalarına dâvet edilerek kursun daha verimli olması sağlanacaktır.

Kursa çağırılanların yollukları gönderilmiştir.

DERGİ

man topluluklar, kendi dinlerinin gerçek rûhunu gereği gibi bilmekten mahrumdurlar. Hattâ Müslüman olduğuna inanan bir çok kimseler, İslâmiyetle bağdaşamıyacak yanlış inançlara ve kötü alışkanlıklara sâhiptirler. «Bir lokma, bir hırka yeter» inancı bâzı kimselerin tembelleşmelerine sebep olmuştur. Bir çok kimselerin, kendi dinlerinin gerçek yönünü iyice bilmemelelerinin en önemli sebebi, dîni eğitimin yetersizliğidir. Toplumun ihtiyaçlarına cevap veren sistemli ve düzenli bir din eğitimi kurulmadığı için bâzı yerlerde bilginin yerini hurâfa, doktorun yerini üfürükçü ve çalışmanın yerini tembellik almıştır. Biz çocuklarımızın dîni sâhada aydın olmasını, halkımızın boş vakit geçirmesi yerine çalışmasını ve hurâfelerin yerini bilginin almasını istiyorsak, bilgili, uyanık ve dürüst din adamlarının yetişmesine daha çok önem vermeliyiz. Yetişen din adamlarımıza da kitap ve sair ihtiyaçları için daha çok maddî imkânlar hazırlayarak toplum içinde onlara lâyük oldukları değeri vermeliyiz.